

שלוש טהרות המצורע והיולדת

הקדמה

א. מהן "שלוש טהרות" המצורע והיולדת

1. פירוש הר"ש וסיעתו

2. פירוש הגר"א

3. פירוש הרמב"ם

4. מעמד המצורע ביום השביעי – ככל "טבול יום"

5. סיכום הפירושים

ב. מעמדה של היושבת על דם טוהר

1. 'משנה ראשונה' ו'משנה אחרונה'

2. טבילת יולדת בסוף ימי טוהר

3. פשוטו של מקרא לפי משנה אחרונה

4. דיון בדברי רבא במעילה

5. היכן "נמצאו" שלוש טהרות ליולדת?

6. מעמד היושבת על דם טוהר לעניין אכילת קודשים

7. מעמד היושבת על דם טוהר לעניין ביאת המקדש

8. משמעות המילים "ותהיה טהורה לכל" בדברי הרמב"ם

9. משמעות דברי הרמב"ם: "ואחר כך תגע בקודש"

ג. סיכום – תהליך ההיטהרות השלם של היולדת

הקדמה

מטרת מאמר זה היא לבאר את תהליך ההיטהרות של היולדת, ובפרט, להסביר את מעמד "היושבת על דם טוהר"¹ לפי דברי הרמב"ם בהל' מטמאי משכב ומושב (ה, ד). ביאור שיטת הרמב"ם יתגלה מתוך עיון בפירושו יוצא הדופן למשנה בנגעים (יד, ג) המרמז להבנה ייחודית שלו למשנה בנידה (י, ו) המהווה מקור להלכה שפסק במשנה תורה. חשיפת הקשר בין פירושו למשנה בנגעים לדבריו בהל' מטמאי משכב ומושב (ה, ד) מאפשרת הבנה פשוטה של הלכה זו, שנבוכו בה רבים. נציג תחילה את הרקע למשנה בנגעים, ונדון בפירושים העיקריים הנוספים שלה, על מנת להבליט את החידוש שבפירוש הרמב"ם. דיון זה ישמש כמצע נוח לעיסוק במשנה בנידה, ומשם לביאור ההלכה.

---

1. כך מכונה היולדת במהלך "ימי הטוהר" שלה, שהם 33 ימים ליולדת זכר או 66 ימים ליולדת נקבה הבאים מייד לאחר "ימי הטומאה" שלה, שהם 7 ימים ליולדת זכר או 14 ימים ליולדת נקבה.

הפרק האחרון של מסכת נגעים עוסק בתהליך היטהרותו של המצורע, בהתאם למתואר בתורה (ויקרא יד). המצורע ה"מוחלט" [=ש"הוחלט" לטומאה ע"י הכוהן] נמנה בין ארבעת "מחוסרי כפרה", קבוצה הכוללת גם את היולדת, הזב והזבה. טומאתם של הללו היא טומאה חמורה (שבמסגרתה הם מטמאים משכבות ומושבות והמצורע אף מטמא בביאתו לבית כל אשר בבית), ונמשכת ימים רבים, ותהליך ההיטהרות השלם שלהם כולל הבאת קרבן בסופו. תהליך היטהרותו של המצורע המוחלט מתחיל ביום שקובע הכוהן כי סימני טומאת הצרעת אינם קיימים עוד. ביום זה עובר המיטהר הזאה ותגלחת על ידי הכוהן, ומכבס בגדיו וטובל. המעשים הללו מפחיתים את דרגת טומאתו, והוא מונה שבעה ימים ("ימי ספרו") בהם הוא אינו מטמא בביאה ואינו מטמא משכב ומושב אך עדיין הוא אב הטומאה המטמא אדם וכלים במגע, ועל כך נאמר שהמצורע בימי ספרו "מטמא כשרץ".

נבאר תחילה את המשנה בנגעים העוסקת ביום השביעי לתהליך היטהרותו:

ביום השביעי מגלחו תגלחת שניה כתגלחת הראשונה, וכבס בגדיו וטבל, וטהר מלטמא כשרץ, והרי הוא טבול יום: אוכל במעשר, העריב שמשו – אוכל בתרומה, הביא כפרתו – אוכל בקדשים. נמצאו שלש טהרות למצורע ושלוש טהרות ליולדת. (משנה, נגעים יד, ג)

יש לעמוד על זיהויין המדויק של 'שלוש טהרות' המוזכרות במשנה, הן בעניין המצורע הן בעניין היולדת.

א. מהן "שלוש טהרות" המצורע והיולדת

1. פירוש הר"ש וסיעתו

הר"ש (ובעקבותיו הרא"ש, הרע"ב והתפא"י) ביאר את הביטוי "שלוש טהרות" באופן שנראה פשוט וברור בהסתכלות ראשונה, כפי שמובא בתפא"י (יכין אות לב):

דכשטבל ועלה אוכל במעשר – הרי טהרה א'. העריב שמשו אוכל בתרומה – הרי טהרה ב'. הביא כפרתו אוכל בקדשים – הרי טהרה ג'.

לפי פירוש זה, דברי המשנה ש"נמצאו שלוש טהרות" מתפרשים כדברי סיכום לשלושת הדינים שפורטו זה עתה במשפט הקודם. שלוש הטהרות של המצורע הן שלושה שלבי היטהרות: למעשר שני – בטבילתו ביום השביעי, לתרומה – בהערב שמשו ביום השביעי, ולקודשים – בהבאת קרבנו (מיום השמיני והלאה).

שלושה שלבי היטהרות אלו ("שלוש טהרות") קיימים גם ביולדת: למעשר שני – בטבילתה בתום ימי הטומאה שלה, לתרומה – בהערב שמשו בסוף ימי הטוהר שלה, ולקדשים – בהבאת קרבנה (מיום ארבעים ואחד והלאה ליולדת זכר או מיום שמונים ואחד והלאה ליולדת נקבה).

אלא שאם כן, יש להבין מדוע "נמצאו" שלוש טהרות בעניין המצורע והיולדת יותר מאשר בעניינם של שאר מחוסרי כפרה (שהם הזב והזבה)? הרי תהליך היטהרותו של כל מחוסר כפרה כולל טבילה, הערב שמש והבאת קרבן (=כפרה), ובמה נתייחדו אפוא המצורע והיולדת?

הר"ש וסיעתו עונים על כך בסגנון של "תנא ושייר", כפי שמובא ברע"ב:

והוא הדין בזב... ובזבה דבכולהו טבל ועלה אוכל במעשר,² העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרתו אוכל בקדשים – הרי שלוש טהרות. והאי דנקט יולדת טפי מזב וזבה, משום דביולדת כתיב בהדיא "וכפר עליה הכהן וטהרה" לאכילת קדשים.

לפירוש זה יש תקדים במשנה במקום אחר. שנינו בעניין האשה הסוטה:

מעלין אותה לשערי המזרח ולשער ניקנור, ששם משקין את הסוטות, ומטהרין את היולדות, ומטהרין את המצורעין.
(סוטה א,ה)

ובגמרא (סוטה ח ע"א) מובא:

בשלמא סוטות דכתיב "והעמיד הכהן את האשה לפני ה'". מצורעין נמי דכתיב "והעמיד הכהן המטהר וגו'". אלא יולדת מאי טעמא? אילימא משום דאתיין וקיימין אקורבנייהו, דתניא אין קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד על גביו, אי הכי זבין וזבות נמי? אה"נ ותנא חדא מינייהו נקט.

מדברי הגמרא עולה שהמשנה בסוטה נקטה ביולדת כ'נציגה' של קבוצה הכוללת גם את הזב והזבה.³ והוא הדין במשנתנו לפי הר"ש וסיעתו. היולדת נבחרה כנציגה במשנתנו משום

- יש להעיר מדברי הרמב"ם בהל' מטמאי משכב ומושב ה, ט: "זב וזבה גדולה שטבלו ביום ז' שלהן... לא יתעסקו בטהרות עד לערב שמה יראו טומאה ויסתרו שבעת ימי הספירה ונמצא אותן הטהרות טמאות למפרע". לכאורה לפי הלכה זו אסור לזב וזבה לאכול במעשר כשטובלים כדינם ביום השביעי ל"שבעה נקיים" שלהם (השווה לרש"י נידה עב ע"א ד"ה כשומרת יום כנגד יום). קשה להניח שהר"ש וסיעתו חולקים על הלכה זו (שמקורה בספרא פרשת זבים פ"ט: "ר"ש אומר ואחר תטהר" אחר המעשה תטהר, כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות, אבל אמרו חכמים לא תעשה כן, שלא תבא לידי ספק"; וראה גם תוספתא טהרות א, ג; רמב"ם, הל' טומאת אוכלין ח, טז, ואור שמח שם). ואולם ראה תוס' נידה לו ע"א ד"ה שבוע בתרא שכתבו: "דמסתברא דאין סתירה מועלת אלא בתוך החשבון... אבל לאחר ספירה לא" (וראה גם אור שמח הל' אסורי ביאה ז, ח). ולפי זה אפשר שהר"ש וסיעתו מתירים לזב וזבה טבולי יום לאכול במעשר לכתחילה רק אם טבלו אחרי סיום שבעה נקיים שלהם. אך אם טבלו כדינם ביום השביעי שלהם, יתכן שגם הר"ש וסיעתו מודים שלא יאכלו במעשר, לא משום היותם טבולי יום, אלא משום שזב וזבה עלולים לסתור את הימים הנקיים שלהם ולהיטמא למפרע אם יראו ראייה של זב אפילו לאחר טבילתם ביום השביעי בטרם העריב שמשם.
- לפי הגמרא בסוטה משמע לכאורה שיש דין של "עמידה על הקרבן" גם בקרבנם של זבים וזבות, שמביאים קרבן העוף. אמנם יש לדון בכך – ראה הערה 12 במאמרי "על מתווה הגז, פיטום הקטורת וכפרה זמינה במקדש", המעיין, גיליון טבת תשע"ו.

שדברי התורה בעניינה מהווים מקור לדין שמחוסר כפרה טהור לקודשים רק לאחר הבאת קרבנו⁴ כפי שמובא בגמרא (יבמות עד ע"ב):

הא דתנן 'טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרה אוכל בקדשים' מנא לן? אמר רבא אמר רב חסדא תלתא קראי כתיבי: כתיב "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים" (ויקרא כב, ו) הא רחץ טהור, וכתיב "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים" (שם, ז) וכתיב [=בעניין היולדת] "וכפר עליה הכהן וטהרה" (שם יב, ח). הא כיצד? כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים.

לפי פירוש זה של "שלוש טהרות", ההיטהרות הראשונית של המצורע ביום הראשון לטהרתו אינה כלולה בחשבון, כפי שמסביר התפא"י (יכין אות לב):

והא דלא חשיב דאחר טבילה ראשונה אינו מטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב, ונהוי ארבע טהרות במצורע, היינו משום דאחר טבילה ראשונה עדיין טמא כשרץ, ולא שייך למקרי לטבילה ההיא בשם טהרה.

2. פירוש הגר"א

לדעת הגר"א, פירוש דברי המשנה ש"נמצאו שלוש טהרות..." הוא שנמצאו בתורה מופעים של השורש "טהר" ביחס לשלושה שלבי היטהרות של המצורע והיולדת, כפי שמובא ב'אליהו רבא'⁵:

שלוש טהרות במצורע הן: מה שטהור מלטמא בביאה, ומה שטהור בהערב שמשו לתרומה, ומה שטהור בהבאת כפרתו לקדשים. שבשלשתן כתוב 'וטהר', שנאמר: "ורחץ במים וטהר" (ויקרא יד, ח) ואחר שבעת ימים נאמר "ורחץ את בשרו במים וטהר" (שם ט) שהוא לתרומה,⁶ ואחר כפרתו נאמר "וכפר עליו הכהן וטהר" (שם כ).

4. למקור מפתיע נוסף לדין זה ראה הקדמת הרלב"ג לתורה, "המקום החמישי", וראה פירושו לבמדבר יח, יג ד"ה "כל טהור בביתך יאכלנו". עד כמה שידוע לי דברי הרלב"ג האלה אינם מבוססים על דרשה שמצא בחז"ל, אלא על דרכו בקודש למצוא מקורות בדברי התורה עצמה להלכות התורה שבעל פה.
5. ומעין זה גם ב"ביאור הגר"א" למשנתנו.
6. הגר"א מניח כאן שהפסוק: "ורחץ את בשרו במים וטהר" (שנאמר ביחס ליום השביעי של טהרת המצורע) כולל טהרה לתרומה בהערב שמש. הנחה זו מסתמכת על דברי הגמרא ביבמות (עד ע"ב) ביחס לפסוק (ויקרא יג, ד): "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר". הגמרא שם לומדת: "עד אשר יטהר" – עד דאיכא הערב שמש". אמנם לפי זה יש להסתפק האם הפסוק הקודם: "ורחץ במים וטהר" (שנאמר ביחס ליום הראשון של טהרת המצורע) כולל גם הוא הערב שמש (כך שטהרת המצורע מלטמא בביאה ומלטמא משכב ומושב וכו' תחל רק בהערב שמש של היום הראשון לטהרתו)? ראה מקדש דוד ח"ג סי' נ ס"ק ב ד"ה "יש לחקור במצורע לאחר תגלחת ראשונה".

ושלש טהרות ביולדת מה שטהורה לבעלה אחר שבעה לזכר ואחר שבועיים לנקבה, ומה שטהורה אחר ארבעים לזכר ואחר שמונים לנקבה לתרומה כשהעריב שמשם, ומה שטהורה אחר כפרתה לקדשים. טהורה לבעלה נאמר 'תשב בדמי טהרה' (שם יב, ד), ולתרומה ילפינן כל מחוסר כפרה מ'ובא השמש וטהר' (שם כב, ז) שאוכלין בהערב שמש, ולקדשים כתיב 'וכפר עליה הכהן וטהרה' (שם יב, ח). אבל אוכל מעשר לא חשיב דלא כתיב ביה 'וטהר'⁷ דמעשר כחולין.

לפי דרכו, מוצא הגר"א טעם לחלק בין המצורע והיולדת שהוזכרו במשנה לבין הזב והזבה שלא הוזכרו בה:

והלכך לא חשיב אלא מצורע ויולדת דאיתנהו בהו הנך שלש טהרות דאמרן דכתיב בהו 'וטהר', אבל זב וזבה לית בהו אלא שתי טהרות לתרומה⁸ וקדשים⁹.

3. פירוש הרמב"ם

דברי הרמב"ם בפירוש המשניות טעונים ביאור:

שלש טהרות למצורע – כבר באר אותם. ושלש של יולדת – האחת אחר שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה שהיא בהם בנדתה. וכאשר מסתיימים זמנים אלו טובלת וטהרה מלטמא משכב ומושב, ותשאר שלשים יום ושלשת ימים לזכר וששים וששה לנקבה 'בדמי טהרה בכל קדש לא תגע' (ויקרא יב, ג), והיא בזמן זה כמגע טמא מת לקדשים כמו שיתבאר בסוף נדה, ותהיה ראשון לטומאה בזמן זה. וכאשר מסיימת אותם הרי טהרה טהרה שניה ותטבול ותהיה טובלת יום. ואחר כך תביא קרבן ותשלם טהרתה לאכול בקדשים והיא טהרה שלישית כמו שבא בכתוב 'וכפר עליה הכהן וטהרה' (שם, ח).

7. שהרי הגמרא ביבמות למדה את ההיתר לטבול יום לאכול במעשר מהפסוק 'ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים' (ויקרא כב, ו), שלא כתוב בו 'וטהר'. אמנם יש להעיר שבהמשך הסוגיה למדה הגמרא שטבול יום נוגע במעשר מהפסוק בעניין כלים שנטמאו בשרץ: 'במים יובא וטמא עד הערב וטהר' (ויקרא יא, לב; ראה רש"י יבמות עה ע"א ד"ה יכול לכל).
8. בעניין הזב כתוב: 'וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר' (ויקרא טו, יג), ובעניין הזבה כתוב: 'ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר' (שם, כח). נראה שהגר"א מונה את מופעי השורש 'טהר' המופיעים ביחס ליום השביעי של הזב והזבה כטהרה לתרומה בהערב שמש, כמו בעניין המצורע (לעיל הערה 6). ואולם הגר"א אינו מחשיב את מופעי השורש 'טהר' המופיעים בפסוקים אלה ביחס להפסקת תופעת הזוב ('וכי יטהר הזב מזובר', 'ואם טהרה מזובה'), כנראה משום שהפסקה זו אינה גורמת לשינוי במעמד טומאתם של הזב והזבה, שממשיכים להיות אבות הטומאה המטמאים משכבות ומושבות במהלך 'שבעה נקיים' שלהם.
9. הדין שהבאת כפרתם של הזב והזבה מטהרת אותם לקודשים נלמד מהיולדת, והרי כתוב בעניינה 'וכפר עליה הכהן וטהרה' (ויקרא יב, ח).

נתבונן תחילה בפירושו ל"שלוש טהרות ליולדת". בדומה לר"ש ולגר"א, גם הרמב"ם סובר שטהרתה הראשונה של היולדת באה עם טבילתה בסוף ימי טומאתה. אלא, שהר"ש מדגיש שכשהיא עולה מטבילה זו היא מותרת במעשר, והגר"א מדגיש שטבילה זו מתירה אותה לבעלה. ואולם לפי הרמב"ם הדגש הוא על כך שהטבילה הזו מעבירה את היולדת ממצב שבו היא בגדר אב הטומאה המטמאה משכבות ומושבות למצב שבו היא כראשון לטומאה לעניין קודשים בלבד (אף שהיא בגדר "טבולת יום ארוך" שדינה כשני לטומאה לעניין מעשר ותרומה, כפי שנראה בהמשך).

מדוע דווקא שינוי זה במצב היולדת נחשב בעיני הרמב"ם כטהרתה הראשונה? ועוד, שלא כר"ש וסיעתו והגר"א, הרמב"ם כלל לא התייחס להשמטתם של הזב והזבה מהמשנה. מדוע?

הסברו של הרמב"ם למשנה מבוסס על כך שיש הבדל מהותי בין תהליך הטהרות של המצורע ושל היולדת לבין תהליך הטהרותם של כל הטמאים האחרים. כל הטמאים בטומאות של תורה זקוקים לכל הפחות לטבילה והערב שמש כדי להיטהר. יש טמאים שתהליך הטהרותם כולל גם מרכיבים נוספים לפני הטבילה, אשר עשויים להתפרס על פני ימים רבים. למשל, טמא מת זקוק להזיית מי חטאת בשלישי ובשביעי שלו, וזב וזבה זקוקים לשבעה ימים נקיים מזוב כדי שיוכלו לטבול ולהיטהר. ואולם, אצל כל הטמאים מלבד המצורע והיולדת, הטומאה הראשונית שלהם **נותרת בדרגתה ובחומרתה** במשך כל תהליך ההיטהרות עד לטבילה, וחומרת טומאתם פוחתת רק לאחר הטבילה, שעה שהם נעשים "טבולי יום" עד שיעריב שמשם:

אחד טבול יום מטומאה חמורה כגון שטבל מזיכות או מטומאת מת וצרעת,¹⁰ ואחד טבול יום מטומאת שרץ וכיוצא בו, כל הטעון הערב שמש בין אדם בין כלים בין מדברי תורה בין מדברי סופרים הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו.
(רמב"ם, שאר אבות הטומאה י, ב)

שונה הוא תהליך הטהרותו של המצורע המוחלט, שכבר לאחר הזאה, תגלחת כיבוס וטבילה ביום הראשון לטהרתו חדל מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה ובמשא, ומכאן ואילך מטמא רק במגע, כשרץ (ראה משנה, נגעים יד, ב). וזוהי "טהרת מצורע הראשונה"¹¹. טהרתו השנייה של המצורע היא ביום השביעי לטהרתו, לאחר תגלחת, כיבוס וטבילה שאז מופחתת טומאתו לדרגת טבול יום (שהוא כשני לטומאה) עד שיעריב שמשו (כמבואר במשנה שם, ג). הטבילה והערב שמש הבא אחריה נמנים כ"טהרה" אחת, שהרי "שמשא

10. כגון מצורע מוסגר שעולה מטומאתו בטבילה והערב שמש בלבד, או מצורע מוחלט ביום השביעי לטהרתו.

11. כך מכנה הרמב"ם את מכלול מעשי ההיטהרות של המצורע ביום הראשון, בפה"מ נגעים יד, ג ובסה"מ מצוות עשה ק"י.

ממילא ערבא¹². טהרתו השלישית של המצורע הוא ביום השמיני (לכל המוקדם), כשמביא את קרבנו על מנת להיטהר לאכול בקודשים.¹³ נמצאו שלוש טהרות למצורע.

ונמצאו שלוש טהרות ליולדת. טהרתה הראשונה באה עם טבילתה בתום ימי טומאתה (שהם שבעה ליולדת זכר או ארבעה עשר ליולדת נקבה). כשהיא עולה מטבילה זו, אין היא מטמאה עוד משכבות ומושבות כמקודם, אך היא מטמאה את הקודשים במגע כראשון לטומאה (אף שהיא בגדר "טבולת יום ארוך" וכשני לטומאה לעניין תרומה). טהרתה השנייה באה עם טבילתה והערב שמשה ביום האחרון של "ימי הטוהר" שלה, המטהרים אותה מטומאה זו של ראשון לטומאה לעניין קודשים (וכן מטומאתה לעניין תרומה). וטהרתה השלישית תבוא כשתביא קרבנה, כדי להיטהר לאכול בקודשים.

הזב והזבה נמנים אמנם בין ארבעה מחוסרי כפרה, אך אין בהם "שלוש טהרות" כי אם שתים: עצם ספירת שבעת הימים הנקיים אינה נמנית כ"טהרה" משום שבמשך ימי הספירה טומאתם נותרת בדרגתה ובחומרתה כמו בימים שראו בהם זוב. לכן, טהרתם הראשונה מתחילה עם טבילתם ביום האחרון של "שבעה נקיים" שלהם. כשהם עולים מטבילה זו אין הם מטמאים עוד משכבות ומושבות כמקודם, אלא הרי הם בגדר טבולי יום עד שיעריב שמשם. וטהרתם השנייה באה למחרת (לכל המוקדם) כשיביאו קרבנם.

לשאר כל הטמאים יש רק טהרה אחת – כשהם טובלים מטומאתם והרי הם טבולי יום עד שיעריב שמשם. יש אמנם מי שזקוקים למעשים נוספים לפני הטבילה (למשל טמאי מת, שמזים עליהם מי חטאת בשלישי ובשביעי שלהם). אך אין כל הפחתה בדרגת טומאתם עד לטבילה, ולכן הטבילה והערב שמש שבא בעקבותיה נמנים כטהרתם האחת והיחידה.

נמצא שרק למצורע וליולדת יש טומאת ביניים השונה בחומרתה מטומאתם המקורית, ושחלה במהלך ימי הטהרותם. "טומאת ביניים" זו גורמת לכך שהמצורע והיולדת זקוקים ל"טהרה" נוספת (מעבר לשתי הטהרות שזקוק להן כל מחוסר כפרה), ולכן רק המצורע והיולדת הוזכרו במשנה.

4. מעמד המצורע ביום השביעי – ככל "טבול יום"

פירושו של הרמב"ם למשנה יש בו כדי להסביר תופעה לשונית מעניינת בעניין נוסח המשנה כפי שהובא בגמרא. העיר התוס' יו"ט בפירושו למשנתנו בנגעים¹⁴:

12. לשון הגמרא פסחים צ ע"ב.

13. והוא אשר כתב הרמב"ם בפירושו למשנה: "שלוש טהרות למצורע – כבר ביאר אותם", שכן שלוש הטהרות של המצורע מפורשות בדברי המשנה (נגעים יד, ב-ג). ואילו בביאור "שלוש טהרות ליולדת" הביא מרחוק לחמו.

14. וראה גם הג"ה לר"ש על אתר.

והרי הוא טבול יום אוכל במעשר – בתלת דוכתי מייתי לה בזה הלשון: 'טבל ועלה אוכל במעשר'.

כלומר בשלושה מקומות בגמרא¹⁵ מצוטטים דברי המשנה בצורה לא מדויקת. נראה שהסיבה לכך היא שהמשנה מחילה על המצורע ביום השביעי לטהרתו 'הלכה פסוקה' שחלה על כל טבול יום, ולפיכך אין צורך לצטט דווקא את לשון המשנה.¹⁶ הגמרא ביבמות שהובאה לעיל מתחקה אחר מקור ההלכה הפסוקה והידועה שעליה מבוססת המשנה.

יש להבין: מדוע הלכה פסוקה זו (הנוגעת לכל טבול יום) מופיעה במשנה דווקא בעניינו של המצורע ביום השביעי לטהרתו? כלום לא מצא רבינו הקדוש מקום מתאים אחר ללמד הלכה כה יסודית, ומדוע בחר למקם אותה דווקא בנגעים פרק יד?¹⁷ לענ"ד הסיבה לכך פשוטה, ורמוזה בדברי הרמב"ם:

וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שנייה כראשונה ומכבס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא אחרים, והרי הוא ככל טבולי יום ואוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרתו אוכל בקדשים. (רמב"ם, טומאת צרעת יא, ב)

הרמב"ם הוסיף מילה אחת שחסרה במשנה: "והרי הוא ככל טבולי יום", ורמז בכך להבנתו במשנה. המצורע ביום השביעי הוא ככל טבולי יום, להוציא מהמצורע ביום הראשון לטהרתו שאף שהוא חייב בטבילה מן התורה אינו בגדר טבול יום כשעולה מטבילה זו, אלא הרי הוא מטמא כשרץ! המצורע ביום הראשון לטהרתו הוא הטובל היחיד מקרב כל הטמאים מדין תורה שאין בו כלל דין טבול יום, ובוודאי שאינו אוכל במעשר כשעולה מטבילתו וגם אינו אוכל בתרומה כשמעריב שמשו! לכן חשוב להדגיש במשנתנו שהמצורע ביום השביעי לטהרתו הרי הוא ככל טבולי יום (שלא כמצורע ביום הראשון בטהרתו שהוא המושא של המשנה הקודמת), ואוכל במעשר כשעולה מטבילתו, ובתרומה משיעריב שמשו (אם הוא כהן).

נמצא שדברי המשנה: "הרי הוא טבול יום אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה וכו'" הם מעין מאמר מוסגר, שכוונתם לומר "הרי הוא ככל טבולי יום". ממילא סובר הרמב"ם שהמשך דברי המשנה "נמצאו שלוש טהרות למצורע ושלוש טהרות ליולדת" אינם מסכמים את המאמר המוסגר במשפט הקודם, אלא באים להצביע על תופעה ייחודית וחשובה שקיימת בתהליך הטהרות של המצורע והיולדת בלבד.

15. יבמות עג ע"ב; נידה עא ע"ב; פסחים לה ע"א

16. ולכן הגמרא בניה עא ע"ב מביאה הלכה פסוקה זו בלשון "אמר מר: טבל ועלה אוכל במעשר".

17. אמנם דין דומה נלמד במשנה פרה יא, ד אך לא בצורה כל כך "קליטה" ותמציתית.

5. סיכום הפירושים

הטבלה הבאה מסכמת את שלושת הפירושים שנדונו לעיל. הרואה יראה שפירושו של הגר"א ל"שלוש טהרות למצורע" דומה במידה רבה לפירושו של הרמב"ם, ומן הסתם הושפע ממנו. ואולם הגר"א לא קיבל את פירושו של הרמב"ם ל"שלוש טהרות ליולדת". נראה בהמשך שלפירוש זה של הרמב"ם יש השלכות מרחיקות לכת.

יולדת			מצורע			מתי	ד"ש
טהרה ג	טהרה ב	טהרה א	טהרה ג	טהרה ב	טהרה א		
מיום 41/81	סוף יום 40/80	ליל 8/15	מיום 8	סוף יום 7	יום 7	באמצעות שינוי משמעותי	גר"א
הבאת כפרה	הערב שמש	טבילה	הבאת כפרה	הערב שמש	טבילה		
אוכלת בקודשים	אוכלת בתרומה	אוכלת במעשר	אוכל בקודשים	אוכל בתרומה	אוכל במעשר		
מיום 41/81	סוף יום 40/80	ליל 8/15	מיום 8	סוף יום 7	יום 1	באמצעות שינוי משמעותי	רמב"ם
הבאת כפרה	הערב שמש	טבילה	הבאת כפרה	הערב שמש	טבילה		
אוכלת בקודשים	אוכלת בתרומה	מותרת לבעלה	אוכל בקודשים	אוכל בתרומה	טהור מלטמא בביאה		
מיום 41/81	יום 40/80	ליל 8/15	מיום 8	יום 7	יום 1	באמצעות שינוי משמעותי	רמב"ם
הבאת כפרה	טבילה והערב שמש	טבילה	הבאת כפרה	טהרת המצורע השניה	טהרת המצורע הראשונה		
אוכלת בקודשים	טהורה מלטמא קודשים כראשון לטומאה וטהורה לתרומה	טהורה מלטמא משכב ומושב ומטמאה קודשים כראשון לטומאה	אוכל בקודשים	טהור מלטמא כשרץ	טהור מלטמא בביאה וכו' ומטמא כשרץ		

ב. מעמדה של היושבת על דם טוהר

1. 'משנה ראשונה' ו'משנה אחרונה'

מעמדה של היושבת על דם טוהר נדון במשנה בניה (י, ו) אליה הפנה הרמב"ם בפירושו לנגעים:

בראשונה היו אומרים: היושבת על דם טוהר הייתה מערה מים לפסח [רש"י: אבל במים אינה נוגעת שהיא טבולת יום]. חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים, כדברי בית הלל. בית שמאי אומרים כטמא מת...

המשנה מתארת שינוי¹⁸ שעשו חז"ל במעמדה של היושבת על דם טוהר. "משנה ראשונה" דנה אותה כטבולת יום (שהיא כשני לטומאה) לכל דבר, ואילו לפי "משנה אחרונה" הוחמר מעמדה לעניין קודשים בלבד, ונותר על כנו לעניין תרומה ומעשר.

ניסוח מזוקק ביותר של עמדת "משנה ראשונה"¹⁹ אפשר למצוא במדרש הגדול לויקרא יב, ז:

"וטהרה" – לאכול בזבחים. הא למדת שכל ימי טהרה הרי היא לו בהן כטבול יום לקודש ולתרומה. שלמו ימי מלאת – כשרה לתרומה ועדיין היא פסולה לקודש, הביאה כפרתה – כשרה אף לקודש.

רש"י על המשנה (ד"ה מערה מים לפסח) מצביע על המקור שממנו למדו שהיושבת על דם טוהר נדונה כטבולת יום:

...הכתוב עשאה טבולת יום דכתיב "בכל קדש לא תגע" וקי"ל 'בכל קדש' – לרבות את התרומה, וטבול יום שני הוא.

דברי רש"י מבוססים על דרשת הספרא:

"בכל קדש לא תגע": יכול אף למעשר? ת"ל "ואל המקדש לא תבא" – מה מקדש שיש בו נטילת נשמה, אף קדש שיש בו נטילת נשמה, יצא המעשר. אי מה מקדש הנכנס לו בטומאה ענוש כרת אף קדש האוכלו בטומאה ענוש כרת, יצאה תרומה? ת"ל "בכל קדש" לרבות תרומה. (ספרא תזריע פרשה א פרק א הל' טז)

18. מהסוגיה בניה (עא ע"ב) עולה שהמשנה מתעדת שני שינויים: שינוי אחד ביחס למעמד היושבת על דם טוהר לעניין קודשים, ושינוי שני בעניין חולין שנעשו על טהרת הקודש. במאמרי ב"מעלין בקודש" גליון לב (אלול תשע"ו) כבר דנתי באריכות ברקע ובהשפעה של השינוי השני. המאמר הנוכחי מתמקד בשינוי ראשון.

19. אמנם מפתיע הדבר שמדרש הגדול יביא את עמדת "משנה ראשונה", שכבר נדחתה להלכה. ואולם סגנון הדברים, ובפרט "הרי היא לו בהן כטבול יום לקודש" נראים כעומדים בניגוד לעמדת "משנה אחרונה". ראה הערת המהדיר במהדורת מוסד הרב קוק (עמ' שכד הערה 22) שלא מצא מקור למדרש זה. ושם בפני בעל המדרש עמד מקור קדום מימי "משנה ראשונה".

לפי הדרשה²⁰ פסוקי התורה בעניין היולדת מלמדים שהיושבת על דם טוהר מותרת במעשר ואסורה בתרומה. מכאן אפשר להסיק שמעמדה הוא כטבולת יום (והרי היא "טבולת יום ארוך" במשך כל ימי הטוהר שלה), שהרי כך הוא בדיוק דינו של טבול יום – מותר במעשר ואסור בתרומה.

אם כן, מהי סברת "משנה אחרונה", ומדוע הוחמר מעמד היושבת על דם טוהר לעניין קודשים? נדון בכך בהמשך.

2. טבילת יולדת בסוף ימי טוהר

בהמשך המשנה בניה מובאת מחלוקתם של בית שמאי ובית הלל בשאלת הצורך של היולדת לטבול בסוף ימי הטוהר שלה:

בית שמאי אומרים: צריכה טבילה באחרונה; ובית הלל אומרים: אינה צריכה טבילה באחרונה.

וביאר הרמב"ם (פה"מ שם):

ובית שמאי סוברים שיושבת על דם טוהר במלאת ימי טהרה צריכה טבילה, כי אע"פ שכבר טבלה בסוף שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה והיא טבולת יום, כיוון שנמשך מצבה כמה ימים צריכה לחזור ולטבול והוא אמרם 'טבול יום ארוך בעי טבילה'²¹, ובית הלל עושין את כל אותן הימים כיום אחד וכבר טבלה, וכאשר גמרה אותם הימים תהיה כמי שהעריב שמשו שאינו צריך לחזור ולטבול.

אמנם רש"י (נידה ע"ב) מסייג את הדברים:

אבל לקדשים מודו בית הלל דקיימא לן "האונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקודש" (משנה, חגיגה ג, ג) הילכך לאחר שהביאה כפרתה טובלת לקדשים.

המשנה בחגיגה שהוזכרה בדברי רש"י הובאה להלכה ברמב"ם:

האונן אחר שם זמן אנינותו, ומחוסר כפורים אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש אבל לא לתרומה, שהאונן ומחוסר כיפורים מותרין לאכול את התרומה. ומפני מה הצריכום טבילה לקדש, שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקדש והסיחו דעתן ושמא נטמאו והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה, אבל לנגיעה – נוגעים בקדשים קודם טבילה. ומחוסר כפורים שנגע בקדש – פסלו. (הל' שאר אבות הטומאות יב, טו)

20. ראה מלבי"ם, התורה והמצווה, תזריע סי' טז שמראה כדרכו בקודש איך הדרשה כולה מעוגנת בפשוטו של מקרא.

21. ראה נידה ע"ב ולפנינו שם: "טבול יום ארוך איכא בינייהו"

טבילה זו מכונה "טבילת המעלה", שכן היא אחת מאחת עשרה "מעלות" (=חומרות) שעשו חכמים בקודש על התרומה (רמב"ם, שם יב, א).

והנה, הרמב"ם הביא להלכה את המשנה בניה בהל' מטמאי משכב ומושב ה, ד, ונתמקד מעתה בביאור הלכה חמורה זו:

יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר וארבעה עשר של נקבה... הרי היא בכל ימי טוהר שלה כטמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו והרי היא טבולת יום בכל אותן הימים, ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טוהר אלא במשלם הימים הרי היא כטבול יום שהעריב שמשו.

במה דברים אמורים שהיא כטבול יום – לענין תרומה ומעשר, אבל לקדשים הרי היא כראשון לטומאה שעדיין לא טבל... נמצאת אתה למד שהיולדת בתוך ימי טוהר אוכלת במעשר ופוסלת את התרומה כטבול יום כמו שיתבאר... ומטמאה את הקדשים כולד הטומאות עד שתשלים ימי טוהר ותהיה טהורה לכל. ויראה לי שמאחר שהיא מטמאה את הקדש שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואח"כ תגע בקדש, אף ע"פ שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה.

הרי שהרמב"ם הכריע להלכה שהיולדת "אינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טוהר" כדעת בית הלל, אלא שדברים אלה אמורים לענין תרומה ומעשר. ואולם הרמב"ם מחייב טבילה שנייה ליולדת מסברתו ("ויראה לי") על מנת להתירה לגעת בקודשים.

הראב"ד השיג על הלכה זו בחריפות, כדרכו בקודש:

ותהיה טהורה לכל: א"א כמה דבריו מבולבלין, ואיך תהיה טהורה לכל והלא מחוסרת כפרה היא, ואף משתביא כפרתה צריכה טבילה לאכילת קדש, ומשנה שלימה היא! ואם יאמר ה"מ לאכילה אבל למגע לא הרי דבריו סותרין זה את זה!

נראה שכן יש להבין את ההשגה²²: איך כתב הרמב"ם שהיולדת בסוף ימי טוהר "טהורה לכל", והלא היא מחוסרת כפרה, ואף לאחר שתביא כפרתה עדיין היא חייבת ב"טבילת המעלה" כדי לאכול בקודשים, ואם לטבילה זו התכוון הרמב"ם בהמשך דבריו מדוע כתב "ויראה לי" על דבר שמפורש במשנה? ואם יטען הרמב"ם שהוא הוסיף מסברה איסור נגיעה קודם טבילה, ואילו המשנה דיברה במפורש רק על איסור אכילה, הרי הוא יסתור דברי עצמו שהרי כתב בהל' שאר אבות הטומאה שלא הצריכו "טבילת המעלה" אלא לאכילה, ולא לנגיעה!

אולם נראה ליישב שדברי הרמב"ם מסברה מכוונים לטבילה אחרת. בפירושו למשנתנו בנגעים הזכיר הרמב"ם טבילה שנייה של יולדת, בסוף ימי הטוהר שלה:

22. ע"פ מרכה"מ הל' מטמאי משכב ומושב ה, ד.

וכאשר מסיימת אותם הרי טהרה טהרה שניה ותטבול ותהיה טבולת יום.

טבילה זו הוזכרה גם בפירושו למשנה (נידה ג, ו) העוסקת באשה שהפילה ואינה יודעת אם הנפל שהפילה היה בחזקת וולד, ואם כן, מאיזה מין:

וכאשר גמרה הארבעים יום טובלת כאילו היא יולדת זכר... וכאשר גמרה גם את השמונים יום טובלת ומביאה קרבן יולדת ואחר כך תטהר לאכול בקדשים...

לפענ"ד, הטבילה שמחייב הרמב"ם מסברתו ליולדת בהל' מטמאי משכב ומושב (ה, ד) היא היא הטבילה שהזכיר בפירושו למשנתנו בנגעים (יד, ג) וכן בפירושו למשנה בנידה (ג, ו). לכתחילה צריכה היולדת לטבול טבילה זו ביום האחרון של ימי הטוהר שלה, והוא אשר כתב הרמב"ם: "שהיא צריכה טבילה בסוף"²⁴. טבילה זו היא ייחודית ליולדת ונדרשת כדי שתיטהר ממעמדה כראשון לטומאה לעניין קודשים.²⁵ וכשם שהתורה עצמה חייבה את המצורע בטבילה שניה ביום השביעי לטהרתו כדי להיטהר מלטמא כשרץ, כך חייב הרמב"ם מסברתו את היולדת בטבילה שניה ביום האחרון של ימי הטוהר שלה כדי להיטהר מטומאתה לעניין קודשים. סברת הרמב"ם מחוייבת מההשוואה שערכה המשנה בנגעים בין המצורע לבין היולדת (לפי פירושו של הרמב"ם למשנה). אין לטבילה זו השנייה של היולדת (שחיובה ביום האחרון של ימי הטוהר שלה) דבר עם "טבילת המעלה" שמחוייב בה כל מחוסר כפרה (כולל היולדת) לאחר הבאת קרבנו, מתקנת חכמים.

בהמשך ניישב גם את תמיהת הראב"ד על לשון הרמב"ם: "ותהיה טהורה לכל".

3. פשוטו של מקרא לפי משנה אחרונה

יש שהבינו שההחמרה שהחמירה "משנה אחרונה" בנידה בעניין מעמד היושבת על דם טוהר לקודשים היא מדרבנן בלבד.²⁶

-
23. כך כתב גם בעל השיח יצחק, חגיגה כד ע"ב ד"ה ומ"ש התוי"ט, וברוך שנתכוונתי לדעת גדולים.
24. בדיוק כמשמעות המילה "בסוף" בתחילת ההלכה: "ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טהר", כלומר, ביום האחרון של ימי טוהר.
25. השווה חזו"א טבול יום סי' ב ס"ק ז
26. ראה למשל משנ"א נידה י, ו שכתב: "דטבולת יום ארוך החמירו בה יותר משאר טבול יום לפי שיש לה זמן מרובה בין טבילתה להבאת כפרתה איכא היסח הדעת טובא. וכן מתניתין דלקמן דפליגי אי צריכה טבילה באחרונה דווקא בהך שהיא טבולת יום ארוך... וזו היא גם כן דעת הרמב"ם שכתב בפירושו מפני שארך מניינה". לדעת המשנ"א, ההחמרה היא בשל היסח הדעת, וברור שהיא מדרבנן. ואמנם כך ניתן להבין מפירוש הרמב"ם לדברי ב"ש בסיפא ש"צריכה טבילה באחרונה", אך אין מכאן כל הוכחה שהרמב"ם סובר שגם ההחמרה ברישא לעניין קודשים היא משום היסח הדעת, ומדרבנן בלבד.

אולם נלפענ"ד שלדעת הרמב"ם מעמד היושבת על דם טוהר כראשון לטומאה לקודשים הוא מן התורה, וממילא הטבילה הנדרשת כדי להיטהר מטומאה זו היא טבילה של תורה.²⁷ לכן בפירושו למשנתנו בנגעים (יד, ג) נימק הרמב"ם טומאה זו בדברי הכתוב:

ותשאר שלשים יום ושלשת ימים לזכר וששים וששה לנקבה "בדמי טהרה בכל קדש לא תגע" (ויקרא יב,ג), והיא בזמן זה כמגע טמא מת לקדשים כמו שיתבאר בסוף נדה, ותהיה ראשון לטומאה בזמן זה.

וזהו בדיוק מה שהתחדש ב"משנה אחרונה" בנידה. "משנה אחרונה" אינה חולקת על הדרשה בספרא שמוכיחה שהיושבת על דם טוהר מותרת במעשר ואסורה בתרומה. לדעת "משנה ראשונה" טעם הדבר הוא מפני שדינה כטבול יום לכל דבר. אך "משנה אחרונה" הבחינה בכך שיש דבר חריג ביותר בפסוקי התורה העוסקים ביולדת.

שהרי בפסוקי התורה העוסקים בתהליכי ההיטהרות של טמאים רבים מופיעים לשונות כמו "ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב", או "יכבס בגדיו וטמא עד הערב" וכדומה. ברם, היולדת היא היחידה (כמעט) מקרב כל הטמאים בתורה שפסוקי ההיטהרות שלה כוללים איסורים שלא נכתבו במפורש קודם לכן. אחרי שסיימה את "ימי נדת דותה", ותוך כדי שהיא כבר יושבת "בדמי טהרה", פתאום מופיעות אזהרות: **"בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה"**. הלא דבר הוא זה?

דבר דומה נמצא בפסוקי ההיטהרות של עוד טמא אחד בלבד, הלא הוא המצורע, שכתוב בעניינו: "ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים"²⁸ (ויקרא יד, ח). הרי לך קשר נוסף בין היולדת למצורע, כבר בפשוטו של מקרא.²⁹ ואמנם, "טומאת הביניים" של המצורע בימי ספרו כמעט מפורשת בתורה.³⁰ ומכאן הסיקו חז"ל ב"משנה אחרונה" שגם ליולדת יש "טומאת ביניים", בדומה למצורע ולא כמו כל טבול יום. אלא, שדרשת הספרא מוכיחה שהיושבת על דם טוהר טהורה למעשר ואסורה בתרומה כטבולת יום, וממילא יוצא שטומאת הביניים שלה היא רק לקודשים. "משנה אחרונה"

27. ולכן בפה"מ נידה ג, ו הזכיר הרמב"ם חיוב "טבילה בזמנה" ביחס לטבילה זו, גם במקרה של ספק שבו הטבילה לא תועיל.

28. מכאן למדו שמצורע זכר אסור בתשמיש המטה בימי ספרו (רמב"ם, הל' טומאת צרעת יא,א).

29. קשר זה מצטרף לדמיון בין היולדת למצורע העולה כבר מסקירה שטחית של המקראות: קרבן שניהם עולה ויורד (שלא כקרבן הזב והזבה שמביאים קן, הן בדלות הן בעשירות); ופרשת היולדת מופיעה בתורה מייד לפני פרשת נגעים, ולא בצמידות לפרשיות הנידה והזבה (כפי שניתן היה לצפות מכך ששלושתן טומאות "נשיות" וטומאת היולדת היא כטומאת הנידה ככתוב: "כימי נדת דותה תטמא"). נמצא שמשנתנו בנגעים והמשנה בסוטה (א, ה) שציינו את המצורע והיולדת בחדא מחתא צעוד בדרך הסלולה כבר בתורה.

30. שהרי כתוב "והיה ביום השביעי... ורחץ את בשרו במים וטהר" (ויקרא יד, ט), ומכאן שביום השביעי הוא נטהר מטומאת ביניים שלו בימי ספרו.

חדרה אפוא לעומק פשוטו של מקרא, תוך שמירה קפדנית על מה שהוכח כבר ב"משנה ראשונה".

נמצא שלדעת "משנה אחרונה" הפסוק 'בכל קדש לא תגע' מורה על כך שהיושבת על דם טוהר טמאה ב"טומאת ביניים" הגורמת לה לטמא את הקודשים במגע³¹. לכן, יש צורך להחיל עליה מעמד 'מפוצל' וחריג, שבו היא מטמאה את הקודשים כראשון לטומאה (לדעת בית הלל³²) אף שהיא כטבולת יום וכשני לטומאה למעשר ולתרומה. והנה, יש תקדים למעמד 'מפוצל' זה בשיטת התנא אבא שאול שנאמרה (ונדחתה להלכה³³) ביחס לטבול יום באופן כללי. "משנה אחרונה" אימצה אפוא את שיטת אבא שאול ביחס ליושבת על דם טוהר בלבד³⁴, וכפי שמובא בגמרא (נידה ע"ב):

מתניתין מני, אבא שאול היא, דתניא אבא שאול אומר טבול יום תחילה לקדש לטמא שנים ולפסול אחד.

4. דיון בדברי רבא במעילה

אמנם אם כן, יש להקשות מדברי האמורא רבא בגמרא במעילה (ח ע"ב) שמהם עולה לכאורה שדברי אבא שאול נאמרו כ"מעלה" מדרבנן בלבד:

אמר רבא, לאבא שאול³⁵ מעלה עשו בקדשים, שוינהו רבנן לטבול יום כראשון.

אם מעמד היושבת על דם טוהר כראשון לטומאה לקודשים הוא מן התורה, כיצד ניתן לבסס מעמד זה על דברי אבא שאול?

שתי תשובות בדבר:

-
31. השווה מרכה"מ הל' מטמאי משכב ומושב ה, ד: "דכתיב 'בכל קדש לא תגע' אלמא דטמאה מקרי לעניין קדש". ואילו טבול יום אינו מטמא את הקודש, אלא רק פוסל אותו.
32. ואילו לדעת בית שמאי מעמדה לעניין קודשים הוא כאב הטומאה, בדומה למצורע בימי ספרו שהוא אב הטומאה. ואולם בית הלל סוברים שאין לדמות את חומרת טומאתה לחומרת טומאת המצורע בימי ספרו, שהרי טומאתה היא רק לעניין קודשים.
33. ראה הל' שאר אבות הטומאה י, ג.
34. ראה הערה 88 במאמרי במעלין בקודש, גיליון לב (אלול תשע"ו), וראה 'חכמת בצלאל' (פתחי נדה) למהר"ב רנשבורג, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' תשל שהביא בשם כמה אחרונים "דכוונת הש"ס... דכמאן אתיא הך חומרא דבית הלל בטבולת יום דיולדת, כאבא שאול דס"ל הכי בכל טבולי יום".
35. כך הגירסה לפנינו. והב"ח הגיה "לאבא שאול נמי" ע"פ המפרש ורגמ"ה שביארו שרבא בא להעמיד את המשנה במעילה שם גם לפי אבא שאול (ראה שם בגמרא ח, א-ב). לפי הגהת הב"ח מוכרחים להסביר שלדעת רבא דברי אבא שאול הם מעלה מדרבנן, אך ללא הגהתו יתכן שניתן להעמיס כוונה אחרת בדברי רבא, כדלהלן. וראה קרן אורה מעילה ח, ב ד"ה והנה מסקנת התוספות שכתב: "מימרא דרבא... לאו לתרוצי מתני' ככ"ע אתי אלא מלתא באפי נפשיה קאמר לפרושי טעמא דהני תנאי".

כבר התוס' במעילה (שם, ד"ה לאבא שאול) הקשו על דברי רבא מהסוגיה בסוטה (כט ע"ב) שממנה עולה שאבא שאול סובר שטבול יום מטמא קודשים מן התורה. והסיקו התוס' 'דסוגיה דסוטה לית ליה הא דרבא', ואם כן יתכן שגם הסוגיה בנידה חולקת על רבא.

ועוד, יש תקדים לשימוש בלשון "מעלה" בעניין קרוב מאוד בדבר שהוא מן התורה, כפי שעולה מן הגמרא בפסחים (לה ע"א):

אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תנינא³⁶: 'טבל ועלה אוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה', בתרומה אין בקדשים לא, אמאי, טהור הוא? אלא מעלה. [רש"י ד"ה אף אנן נמי תנינא: דעבוד רבנן מעלה בקדשים אפילו מדאורייתא].

שמא יש להציע שכמו שהגמרא בפסחים משתמשת במילה "מעלה" ביחס לדין שמחוסר כפרה מעורב שמש אינו אוכל בקודשים (שהוא דין תורה),³⁷ כך יש להבין גם את דברי רבא שאמר "לאבא שאול מעלה עשו בקדשים"³⁸, ומה שאמר רבא "שוניהו רבנן לטבול יום כראשון" אפשר אולי להבין ברוח דברי רש"י בפסחים "דעבוד רבנן מעלה אפילו מדאורייתא"³⁹.

5. היכן "נמצאו" שלוש טהרות ליולדת?

ביאורו של הרמב"ם ל"שלוש טהרות ליולדת" במשנתנו בנגעים מבוסס על "משנה אחרונה" בנידה, ולא בכדי! לפי "משנה ראשונה" בנידה, היושבת על דם טהור נדונה כטבולת יום לכל דבר, כך שיש רק שתי טהרות ליולדת – טהרתה הראשונה מתחילה עם טבילתה בסוף ימי טומאתה, והרי היא טבולת יום ארוך עד סוף ימי הטהור שלה, וטהרתה השנייה באה עם הבאת קרבנה למחרת. "משנה אחרונה" חידשה לה טומאת ביניים לעניין קודשים במהלך ימי הטהור שלה, וממילא התווסף לה הצורך להיטהר מטומאה זו, והרי לך שלוש טהרות ליולדת. אם כן, "נמצאו" שלוש טהרות ליולדת לפי משנה אחרונה בנידה!

6. מעמד היושבת על דם טהור לעניין אכילת קודשים

יש להבין מה השפעתה של טומאת היושבת על דם טהור כראשון לטומאה לקודשים. ההשלכה של טומאה זו מופיעה בצורה מפורשת בהל' מטמאי משכב ומושב רק ביחס למגעה

36. זהו עוד אחד מה"תלת דוכתי" בתלמוד הבבלי שבהם הובאה משנתנו בנגעים בציטוט לא מדויק. ראה לעיל סביב הערה 15.

37. הר"ח גורס בפסחים: "רב שימי אמר מהא: 'טבל ועלה אוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה', אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא? אלא מעלה". לפי גירסתנו, הגמרא מכנה את הדין שטבול יום אינו אוכל בתרומה (שהוא דין תורה גמור לכל הדעות) כ"מעלה".

38. ואם כן תסתלק קושיית התוס' במעילה שם ד"ה לאבא שאול

39. ראה גם תוס' פסחים יט ע"א ד"ה אלמא קסבר שכתבו: "דהתם נמי קרי לה מעלה להביא כפרתו אוכל בקדשים אע"ג דהוי דאורייתא".

בקודש.⁴⁰ אם כנים דברינו שלדעת הרמב"ם טומאה זו היא מן התורה, הרי שהיא אמורה להשפיע גם על דין היושבת על דם טוהר לעניין אכילת קודשים.

והנה, בהל' פסולי המוקדשין (יח, יג-יד) פסק הרמב"ם:

כל אדם שנטמא טומאה שחייבין עליה כרת על ביאת המקדש ואכל כזית מן הקדשים בין בקדש טהור בין בקדש טמא, במזיד הרי זה נתחייב כרת שנאמר "והנפש אשר תאכל מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה". ואם אכל בשגגה מביא קרבן עולה ויורד. ומניין שאינו מדבר אלא בטומאת הגוף שנאמר "ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה". והוא הדין לשאר קדשי מזבח.

והיכן הזהיר על עון זה? ביולדת, שהרי נאמר בה "בכל קדש לא תגע". מפי השמועה למדו שזו אזהרה לטמא שלא יאכל קדש קודם שיטבול. והאוכל קדש אחר שטבל קודם שיעריב שמשו או קודם שיביא כפרתו לוקה, ואינו חייב כרת שנאמר "וטומאתו עליו" עד שתהיה כל טומאתו עליו.

הרי שהאזהרה לאוכל קודשים בטומאת הגוף נלמדת מהפסוק "בכל קדש לא תגע". לכאורה פסוק זה מזהיר מלגעת בקדש ולא מאכילתו, אך בגמרא למדו ממנו "אזהרה לאוכל" כמבואר בגמרא מכות יד ע"ב:

"בכל קדש לא תגע" – אזהרה לאוכל. אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה לנוגע? ת"ל "בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו'", מקיש קדש למקדש, מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף כל דבר שיש בו נטילת נשמה, ואי בניגועה מי איכא נטילת נשמה?⁴¹

אזהרה זו (שנאמרה בתורה על היושבת על דם טוהר) מופנית כלפי אדם הטמא בטומאה של תורה, "ומזה הכתוב יתבאר לך שטמא שאכל את הקודש חייב כרת אם היה מזיד" (סה"מ ל"ת קט). מכאן מוכח לכאורה שהיושבת על דם טוהר טמאה בטומאה של תורה, וטעונה טבילה של תורה. ומדברי הרמב"ם עולה לכאורה שיושבת על דם טוהר שאכלה קודשים במזיד חייבת כרת, ואם אכלה בשוגג חייבת קרבן עולה ויורד.⁴²

40. לפי הסוברים שהטומאה לעניין קודשים היא מדרבנן (ראה לעיל הערה 26) מסתבר שהשפעתה אכן מוגבלת למגעה בקודש בלבד.

41. ראה במלבי"ם שהוזכר לעיל הערה 20 שמוכיח כדרכו בקודש שגם לימוד זה מעוגן בפשוטו של מקרא.

42. השווה למאירי שבועות ז ע"א: "ומיתה או מלקות שהזכרנו באוכל תרומה בטומאת הגוף פירושו אף בטבול יום עד שיעריב שמשו, שנאמר 'בכל קדש לא תגע' לרבות את התרומה, והרי יולדת בימי טוהר שלה טבולת יום ארוך היא". המאירי מתבסס על דרשת הספרא שהובאה לעיל (סביב הערה 20) ש'בכל קדש לא תגע' מזהיר גם מפני אכילת תרומה בטומאת הגוף מהיקש קודש למקדש, "מה

ברור שחייב זה בכרת או בקרבן אפשרי רק לפי "משנה אחרונה" בנידה, ואילו לפי "משנה ראשונה" היושבת על דם טוהר שאכלה קודשים במזיד לוקה, ואינה חייבת כרת. הלא לפי "משנה ראשונה", מעמד היושבת על דם טוהר הוא כטבולת יום לכל דבר, "והאוכל קודש אחר שטבל... לוקה, ואינו חייב כרת". ועוד, לפי "משנה ראשונה" כיצד תתכן אזהרה מהפסוק בעניין היושבת על דם טוהר "לטמא שלא יאכל קודש קודם שיטבול"? הרי כבר טבלה! ואולם לפי "משנה אחרונה" (לפי פרשנותו של הרמב"ם) מובן הדבר היטב, שהרי "לקודשים – הרי היא כראשון לטומאה, שעדיין לא טבל" (הל' מטמאי משכב ומושב ה, ד).

החידוש בדברי הרמב"ם הנ"ל בהל' פסולי המוקדשין מתחدد מהשוואתם עם דברי הרלב"ג על התורה, סוף פרשת צו, התועלת השבעה-עשר⁴³:

...שהזהיר שלא יאכל טמא מבשר קודש, ואם אכל ממנו במזיד ענוש כרת, שנאמר 'והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה (ויקרא ז, כ). והנה הזהיר גם כן בטמאים שטבלו והם מחוסרי כפרה מלאכול בשר קודש; אמר ביולדת: 'בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה' (שם יב, ד). אלא שאם אכל קודש מי שטבל והוא מחוסר כפרה – אינו ענוש כרת, שנאמר 'וטומאתו עליו' וזה אין טומאתו עליו כיוון שטבל, ואף על פי שנשאר לו עדיין מהטומאה קצת רושם; אבל הוא באזהרה כמו שביארנו ממה שאמר ביולדת "בכל קדש לא תגע".

הרלב"ג לא קיבל (ככל הנראה) את פרשנותו הייחודית של הרמב"ם ל"משנה אחרונה" בנידה, ולפי דעתו, מעמד היושבת על דם טוהר לקודשים נשאר כטבולת יום מדין תורה, גם לפי "משנה אחרונה" (וההחמרה במגעה בקודשים הוא רק מדרבנן). לכן, לפי דעתו, הפסוק "בכל קדש לא תגע" האמור בעניין היושבת על דם טוהר מהווה אזהרה ל"טמאים שטבלו והם מחוסרי כפרה". ואילו הרמב"ם הדגיש "שזו [=בכל קודש לא תגע] אזהרה לטמא שלא יאכל קודש קודם שיטבול"⁴⁴.

מקדש שיש בו נטילת נשמה, אף קדש שיש בו נטילת נשמה". מכאן הוא מסיק שטבול יום שאכל תרומה נענש במיתה כמו טמא שאכל תרומה (ראה מל"מ הל' תרומות ז, א), היות והאזהרה מופיעה בתורה בעניין היולדת בימי טוהר שלה שמעמדה כטבולת יום לעניין תרומה. וברור אפוא שלדעתו היולדת בימי טוהר שאכלה תרומה חייבת מיתה, ככל טבול יום אחר. וכשם שהמאירי מחייב את היולדת בימי טוהר במיתה על אכילת תרומה, כך נראה שהרמב"ם מחייב אותה בכרת על אכילת קודשים.

43. ומעין זה גם ברלב"ג ויקרא כב, ג.

44. בכך מאמץ הרמב"ם את דעת ריש לקיש בגמרא מכות יד ע"ב, הלומד את האזהרה לאוכל קודשים בטומאת הגוף (למי שמתחייב כרת באכילה זו) מ"בכל קדש לא תגע". וראה לח"מ הל' סנהדרין יט, א שתמה על הרמב"ם שפסק כריש לקיש נגד רבי יוחנן בעניין זה, אף שבסוגיה במכות נחלקו ר"ל ור"י בעוד שני עניינים קרובים ובהם פסק הרמב"ם כר"י למרות שלכאורה שלוש המחלוקות תלויות זו

7. מעמד היושבת על דם טוהר לעניין ביאת המקדש

מקרא מלא דיבר הכתוב בעניין היושבת על דם טוהר "ואל המקדש לא תבא", ופסוק זה מהווה אחת מהאזהרות בתורה לטמאים לבל יכנסו למקדש (סה"מ ל"ת עז).

והנה לדעת הרמב"ם (הל' ביאת המקדש ג, יד) "כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש, ואפילו אחר שטבל, עד שיעריב שמשו". כלומר, טבול יום שטבל מטומאה של תורה חייב כרת על ביאת המקדש. לכן, גם לפי "משנה ראשונה" בנידה, היושבת על דם טוהר חייבת כרת על ביאת המקדש, וכל שכן שהיא חייבת לפי "משנה אחרונה".

נמצא שטומאת היושבת על דם טוהר כראשון לטומאה לקודשים כמעט ואינה משפיעה על דינה לעניין ביאת המקדש.⁴⁵ ושמה משום כך כתב הרמב"ם בהל' מטמאי משכב ומושב ה, ד: "במה דברים אמורים שהיא כטבול יום? לענין תרומה ומעשר, אבל לקודשים – הרי היא כראשון לטומאה", ולא הזכיר מקדש (כשם שלא הוזכר במשנה בנידה).

8. משמעות המילים "ותהיה טהורה לכל" בדברי הרמב"ם

וכעת נחזור לביאור לשון הרמב"ם בהל' מטמאי משכב ומושב ה, ד. הראב"ד ונושאי הכלים העמיסו קושיות על מה שכתב: "ומטמאה את הקדשים כולד הטמאות, עד שתשלים ימי טוהר ותהיה טהורה לכל".

אולם לפי מה שנתבאר יובן שלאחר סיום ימי הטוהר שלה היולדת אכן טהורה לכול [=לקודש ולתרומה]. היא טהורה לחלוטין לתרומה, ומותרת לגעת בה ואף לאוכלה (אם היא כוהנת). וכמו כן היא טהורה מטומאתה כראשון לטומאה לקודשים שעדיין לא טבל, ואינה מטמאה עוד את הקודשים כולד הטמאות, ואינה חייבת עוד כרת או קרבן על אכילתם. אמנם, עדיין לא גמרה טהרתה כדי לאכול מן הקודשים או כדי להיכנס למקדש, והיא עדיין פוסלת את הקודשים במגעה כל עוד לא הביאה קרבנה שהרי היא מחוסרת כפרה. אך היא טהורה מהטומאה לקודש שהוזכרה קודם לכן בהלכה. הן זו היא טהרת היולדת השניה שהוזכרה במשנה בנגעים, וכי לא יצדק לכנותה כ"טהורה"?

כמובן, על מנת שתטהר מטומאתה כראשון לטומאה לקודשים היא צריכה לטבול בסוף ימי הטוהר שלה, כשם שהמצורע זקוק לטבילה שנייה בסוף ימי ספרו כדי להיטהר מ"טומאת הביניים" שלו. וזהו מה שהוסיף הרמב"ם מיד: "זיראה לי שמאחר שהיא מטמאה

בזו. וראה שם מה שתירץ, ונוסיף על תירוצו לפי דרכנו, שכתב שם: "דמאי דמוקמינן קרא באכילה לא ידענו זה אלא מדאיתקש קדש למקדש, א"כ משמע דהאזהרה היא בדבר שיש בו כרת", והרי דבר זה אינו אפשרי לפי "משנה ראשונה"! נמצא שלימוד האזהרה מ"בכל קדש לא תגע" מתאים לדעת "משנה אחרונה", ואילו יתכן שהלימוד שהביא ר"י משמר מסורת מימי "משנה ראשונה".

45. אמנם ראה צפנת פענח הל' נזירות ט, ט.

את הקדש שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואח"כ תגע בקדש אף ע"פ שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה".

9. משמעות דברי הרמב"ם: "ואחר כך תגע בקודש"

יש אשר הבינו ממה שכתב הרמב"ם: "שהיא צריכה טבילה בסוף ואחר כך תגע בקודש" שכוונתו להתיר ליוולדת לגעת בקודשים מיד לאחר הטבילה השנייה שלה.⁴⁶

אולם הרמב"ם משתמש לעתים במלים "ואחר כך" כדי לציין תנאי הכרחי ולא דווקא מספיק. נביא מספר דוגמאות לכך.

דוגמא א:

חמשה דברים מעכבין את התפלה, אף על פי שהגיע זמנה: טהרת הידים, וכיסוי הערוה, וטהרת מקום התפילה, ודברם החופזין אותו, וכונת הלב. טהרת ידים כיצד? רוחץ ידיו במים עד הפרק ואחר כך יתפלל... (הל' תפילה ד, א-ב)

הרמב"ם מנה תחילה חמשה דברים המעכבים את התפילה, ולכן ברור שמשמעות דבריו "רוחץ... ואחר כך יתפלל" היא שהרחיצה מהווה תנאי הכרחי אך לא מספיק לתפילה.⁴⁷

דוגמא ב:

כל בת שתבעוה להנשא ורצתה שוהה שבעת ימים נקיים מאחר שרצתה ואחר כך תהיה מותרת להבעל, שמא מחמודה לאיש ראתה דם טיפה אחת ולא הרגישה בה, בין שהיתה האשה גדולה בין שהיתה קטנה צריכה לישב ז' נקיים מאחר שרצתה ואחר כך תטבול ותבעל. (הל' איסורי ביאה יא, ט)

שבעת הימים הנקיים מהווים תנאי הכרחי ולא מספיק לכך שהאישה תהיה מותרת להיבעל, שהרי לשם כך צריכים להתקיים עוד תנאים רבים, כגון שיכתוב הבעל לאשתו כתובה, ויכניסה לחופה וכו'.

דוגמא ג:

מצות עשה שישחוט מי שרצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל. (הל' שחיטה א, א)

גם כאן, הכוונה היא שהשחיטה מהווה תנאי הכרחי אך לא מספיק כדי להתיר את הבשר באכילה, שהרי צריך להכשיר הבשר תחילה (הל' מאכלות אסורות ו, י-יב).

46. ראה למשל תוס' יו"ט גידה י, ז שדוחק משמעות המילים "ואחר כך תגע בקודש" הביאו לחדש היתר למחוסר כפרה שטבל לגעת בקודש עוד טרם הביא כפרתו: "והעולה מזה דהרמב"ם... כוונתו שמחוסר כיפורים קודם שהביא כפרתו אסור בנגיעת הקודש אלא אם כן טבל".

47. ומעין זה בהל' תפילה ד, י; יד; טו; טז; יט; ה; ה; ח, ב; הל' מתנות עניים י, טז.

דוגמה ד:

מי שנטמאת ידו אחת ונגע בה בידו שנייה או ביד חבריו פסל את השנייה והרי היא כשלישי, ואם היה ידו בלולה במשקה אף על פי שלא נגע נטמאת חברתה וצריך להטביל את שתיהן ואח"כ יגע בקדש. (הל' שאר אבות הטומאות יב,ב)

ההגדרה "מי שנטמאת ידו אחת" כוללת טבול יום, כיוון שנפסק להלכה שיש טומאת ידים לטבול יום.⁴⁸ לכן, לפחות לטבול יום, הטבלת הידיים מהווה תנאי הכרחי אך לא מספיק לכך שיותר לו לגעת בקודש, שהרי הוא זקוק גם להערב שמש. והוא שכתב הרמב"ם: "וצריך להטביל את שתיהן ואחר כך יגע בקודש".⁴⁹

דוגמה זו האחרונה זהה כמעט להלכה שאנו דנים בה, בעניין היולדת. וברור שכוונת הרמב"ם במה שכתב "שהיא צריכה טבילה בסוף ואחר כך תגע בקודש" היא שטבילה זו מהווה תנאי הכרחי ולא מספיק לכך שתוכל לגעת בקודשים (בין אם טבלה בזמן, ביום האחרון של ימי הטוהר שלה, בין אם איחרה טבילתה). הטבילה נדרשת על מנת לטהר את היולדת מטומאתה לעניין קודשים שמקורה מהפסוק "בכל קדש לא תגע". לכן נקט לשון מקרא "ואחר כך תגע בקדש". אך גם אחרי טבילה והערב שמש היא מחוסרת כפרה ופוסלת את הקודשים במגע כל עוד לא הביאה את קרבנה.

ג. סיכום – תהליך ההיטהרות השלם של היולדת

לפי העולה מכלל דברינו תהליך ההיטהרות השלם של היולדת לפי הרמב"ם הוא כדלהלן:

1. טהרה ראשונה – על היולדת לטבול מטומאתה החמורה בליל 8 (ליולדת זכר) או בליל 15 (ליולדת נקבה). טבילה זו מתירה אותה לבעלה (מן התורה), והרי היא טבולת יום לעניין מעשר ותרומה, אוכלת במעשר ופוסלת את התרומה במגע. ודינה כראשון לטומאה לקודשים, ומטמאה את הקודשים במגע כוולד הטומאות וחייבת כרת או קרבן עולה ויורד על אכילתם. וחייבת כרת או קרבן עולה ויורד על ביאת המקדש.

48. הל' שאר אבות הטומאות י, ו; פה"מ טהרות ב, א; ושלא כדעת ראב"ש בתוספתא טהרות א, ג הסובר שאין ידים לטבול יום.

49. אמנם בסוף ההלכה כתב הרמב"ם: "אבל בתרומה אם נטמאת ידו האחת לא נטמאת חברתה, ואפילו נגע בה כשהיא נגובה, ואין צריך להטביל ידו שנטמאת אלא נוטלה ונוגע בתרומה". ואם הלכה זו עוסקת גם בטבול יום, נטילת ידים לא תספיק כדי להתיר לו לגעת בתרומה, ומדוע כתב "ונוגע" ולא "ואחר כך נוגע"? ואולם נראה שלעיתים מקצר הרמב"ם וכותב "ו" במקום "ואחר כך", ובפרט כשכבר כתב "ואחר כך" כדי להבהיר שמדובר בתנאי הכרחי ולא מספיק. ראה למשל הל' תפילה ד, א, שאחרי שכתב הרמב"ם: "רוחץ ידיו במים... ואחר כך יתפלל", המשיך וכתב: "היה בינו ובין המים יתר מכאן [=ארבעה מיל] – מקנח ידיו... ומתפלל". וכשם שברור שרחיצת הידיים במים מהווה תנאי הכרחי ולא מספיק לתפילה (כפי שהוכח לעיל), כך גם קינוח הידיים.

2. טהרה שנייה – ביום האחרון של ימי "מלאת" (יום 40 ליולדת זכר או יום 80 ליולדת נקבה) עליה לטבול שוב לטומאתה לעניין קודשים. כשיעריב שמשה לאחר טבילה זו אין היא פוסלת עוד את התרומה במגע (ואף מותרת לאוכלה אם היא כוהנת), אך דינה כמחוסרת כיפורים לכל דבר, והיא עדיין פוסלת את הקודשים במגע, ולוקה על אכילתם, ולוקה מכת מרדות על ביאת המקדש.
3. טהרה שלישית – החל ממחרת יום "מלאת" היא יכולה להביא את קרבנה, קרבן היולדת. ומשתביא קרבנה מותרת לגעת בקודשים, אך עדיין אסורה מדרבנן מלאכול בקודשים עד שתטבול טבילה נוספת, "טבילת המעלה" המתירה אותה לאכול בקודשים. נמצאו כל דברי הרמב"ם בעניין זה בפירושו ובחיבורו מתואמים, ברורים ומובנים.